

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

4 Vtrum in ipso intellectu sit aliquis habitus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72759)

anima, secundario aut in corpore & proprie rea in litera non simpliciter, sed cum ad uerbo comparatio, magis, negatur habitus a membris corporis dum dicitur, quod in eis non sunt habitus, sed magis in uiribus imperantibus, motum ipsorum. & ex hoc habes, quod nimis large locutus est Scotus in 3. sent. dist. 33. concedens absolute in manu scriptoris habitum, & uirtutem, est enim ibi habitus secundario tantum, propter rationem dictam.

D. 701.

lead aliquid disponuntur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod uires nutritiue partis non sunt nate obedire imperio rationis, & ideo non sunt in eis aliquid habitus, sed uires sensitivae nate sunt obedire imperio rationis, & ideo in eis esse possunt aliquid habitus. nam secundum quod odebunt rationi, quodammodo rationales dicuntur, ut in 1. Eth. dist.

Cant. co. 5.

AD SECVNDVM Dicendum, quod uires sensitivae in brutis animalibus non operantur ex imperio rationis, sed si sibi relinquuntur bruta animalia, operantur ex instinctu naturae, & sic in brutis animalibus non sunt aliquid habitus ordinari ad operationes, sunt tamen in eis aliqua dispositiones in ordine ad naturam, ut sanitas, & pulchritudo. Sed quia bruta animalia a ratione hominis per quandam consuetudinem disponunt ad aliquid operandum sic, uel aliter, hoc modo in brutis animalibus habitus quodammodo ponuntur. unde Aug. dicit in li. 83. q. 1. quod uidemus immanissimas bestias a maximis uoluptatibus abstinere dolorum metu, quod cum in earum consuetudine uertitur, domitae & mansuetae uocantur. Deficit tamen ratio habitus quantum ad usum uoluntatis, quia non habent dominium utendi, uel non utendi, quod uidetur ad rationem habitus pertinere, & ideo proprie loquendo, in eis habitus esse non possunt.

q. 16. no. lon ge a princ. to. 4.

AD TERTIVM Dicendum, quod appetitus sensitivus natus est moueri ab appetitu rationali, ut dicitur in 3. de anima, sed uires rationales apprehensivae nate sunt accipere a uiribus sensitivis, & ideo magis conuenit, quod habitus sint in uiribus sensitivis appetitiuis, quam in uiribus sensitivis apprehensivis, cum in uiribus sensitivis appetitiuis non sint habitus, nisi secundum quod operantur ex imperio rationis. Quamuis etiam in ipsis interioribus uiribus sensitivis apprehensivis possint poni aliquid habitus, secundum quod homo fit bene memoratiuus, uel cogitatiuus, uel imaginatiuus. unde etiam philosophus dicit in c. de memoria, quod consuetudo multum operatur ad bene memorandum, quia etiam iste uires mouent ad operandum ex imperio rationis. uires autem apprehensivae exteriores, ut uisus, & auditus, & homini non sunt susceptivae aliquorum habituum, sed secundum dispositionem suam naturae ordinantur ad suos actus determinatos, sicut & membra corporis. in quibus non sunt habitus, sed magis in uiribus impantibus motum ipsorum.

Te. 57. to. 5.

Ca. 3. a med. to. 2.

ne confundas rationem habitus, qui est in intellectu, & habitus scientiarum & propriae reae & hic in corpore, & in sequentibus articulis dicuntur, quod species intelligibiles sunt habitus intellectus scilicet finiteneas scilicet habitum esse ipse intelligibiles ordinatas, hoc enim non habes, nisi secundum sophisma consequentis ubi habitus ad talem habitum descendendo, ad hoc enim quod in intellectu & nostro, & angelico sunt habitus, lat fuit monstrare, quod sunt in eis species intelligibiles, sunt uere habitus de terminantes potentiam intellectus ad singula intelligibilia, utrum autem praeter ipse sit alius aliquid habitus, nihil dicitur hic, sed cum de singulis tractabitur, determinabitur.

ARTICVLVS III.

Utrum in ipso intellectu sit aliquid habitus.

Inf. q. 54. ar. 3. c. & q. 53. ar. 1. c. & q. 56. ar. 5. & q. 67. ar. 2. cor. & uel. q. 20. ar. 2. cor.

Super quaest. quinquaginta similes, articulum quartum. In articulo quarto q. 50. quaestione caue tu disputator,

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur, quod in intellectu

non sunt aliquid habitus. Habitus enim operationibus conformantur, ut dicitur, sed operationes hominis sunt communes anime & corpori, ut dicitur in 1. de anima, ergo & habitus, sed intellectus non est actus corporis, ut dicitur in 3. de anima. ergo intellectus non est subiectum alicuius habitus.

¶ 2. Praet. Oportet quod est in aliquo, est in eo per modum eius in quo est, sed id quod est forma sine materia, est actus tantum: quod autem est compositum ex forma & materia, habet potentiam & actum simul: ergo in eo quod est forma tantum, non potest esse aliquid, quod fit simul in potentia & actu, sed solum in eo quod est compositum ex materia & forma, sed intellectus est forma sine materia. ergo habitus, qui habet potentiam simul cum actu, quasi medium inter utrumque existens, non potest esse in intellectu, sed solum in coniuncto, quod est compositum ex anima & corpore.

¶ 3. Praet. Habitus est dispositio se habens ad aliquid bene, uel male disponitur ad aliquid, ut dicitur in 5. Metaph. sed quod aliquid bene, uel male fit dispositus ad actum intellectus, prouenit ex aliqua corporis dispositione. unde etiam in 2. de anima dicitur quod molles carne bene aptos mente uidemus. ergo habitus cognoscitiui non sunt in intellectu, qui est separatus, sed in aliqua potentia, quae est actus alicuius partis corporis.

SED CONTRA est, quod philosophus in 6. Ethic. ponit scientiam, & sapientiam & intellectum, qui est habitus principiorum, in ipsa intellectuua parte anime.

RESPON. Dicendum, quod circa habitus cognoscitiuos diuersimode sunt aliqui opinati. Quidam ponentes intellectum possibilem esse unum in omnibus hominibus, coacti sunt ponere, quod habitus cognoscitiui non sunt in ipso intellectu, sed in uiribus interioribus sensitivis. Manifestum est enim, quod homines in habitibus diuersificantur: unde non possunt habitus cognoscitiui directe poni in eo, quod unum numero existens est omnibus hominibus commune. unde si intellectus possibilis sit unus numero omnium hominum, habitus scientiarum, secundum quos homines diuersificantur, non poterunt esse in intellectu possibili, sicut in subiecto, sed erunt in uiribus interioribus sensitivis, quae sunt diuersae in diuersis. Sed ista positio primo quidem est contra intentionem Aristotelis. Manifestum est enim quod uires sensitivae non sunt rationales per essentiam, sed solum participationem ut dicitur in 1. Ethic. Philosophus autem ponit intellectuales uirtutes, quae sunt sapientia, scientia, & intellectus in eo quod est rationale per essentiam, unde non sunt in uiribus sensitivis, sed in ipso intellectu. Expresse etiam dicit in 3. de anima, quod intellectus possibilis, cum sic fiat singula, id est, cum reducatur in actum singulorum per species intelligibiles, tunc fit secundum actum eo modo, quo sciens dicitur esse in actu, quod quidem accidit cum aliquis possit operari per seipsum, considerando. Est quidem igitur tunc potentia quodammodo, non tamen simpliciter, ut ante addiscere, aut inuenire. Ipse ergo intellectus possibilis est, in quo est habitus

In pro... qualita... ext. 12... 64. &... mo. 3.

Tex. 1. 11 & 19. 10

70

71

Sup. q. 4. arti. 4. Et... 13. q. 1. ar... 17. q. 2. ar... 17. ad 5. ven. q. 2. cor. Et v... q. 1. ar. 1. c.

Q. 9. arti.

bitus scientiæ, quo pot considerare et cu non confi-
derat. Secundo et hæc positio est contra rei veritatē. si
cur. n. eius est potentia, cuius est operatio: ita er eius
est habitus, cuius est operatio. intelligere aut, & con-
siderare est proprius actus intellectus. ergo & habi-
tus, quo consideratur, est proprie in ipso intellectu.

AD PRIMVM ergo dicendum, q quidā dixerunt,
vt * Simplicius refert in cōmento Prædicamētorū,
q quia ois operatio hois est quodammodo cōiun-
cti, vt Philof. dicit in 1. * de aia, ideo nullus habitus
est aia tantum, sed cōiuncti. & per hoc sequitur q
nullus habitus sit in intellectu, cum intellectus sit
separatus, vt ratio proposita procedebat: sed ista ra-
tio non cogit. Habitus. n. non est dispositio obieci
ad potentiam, sed magis d dispositio potentie ad obie-
ctum: vnde habitus oportet quod sit in ipsa poten-
tia, quæ est principium actus, non aut in eo quod
comparatur ad potentiam sicut obiectum. Ipsum
autem intelligere, non d e esse aie & corpori, nisi
ratione phantasmatis, vt d in 1. * de anima. Patet aut
q phantasma comparatur ad intellectum possibile
vt obiectum, vt d in 3. * de aia. vnde relinquitur, q
habitus intellectiuus sit principaliter ex parte ipsius
intellectus, non autem ex parte phantasmatis, quod
est commune animæ & corpori. Et ideo dicendum
est, q intellectus possibilis est subiectum habitus: illi
enim competit esse subiectum habitus, quod est in
potentia ad multa, & hoc maxime competit in tele-
ctui possibili: vnde intellectus possibilis est subie-
ctum habituum intellectualium.

AD II dicendum, q sicut potentia ad esse sensibi-
le conuenit materie corporali, ita potentia ad esse in-
telligibile conuenit intellectu possibili: vnde nihil
prohibet, in intellectu possibili esse habitum, qui est
medius inter puram potentia, & actum perfectum.

AD III dicendum, quod quia vires apprehensi-
uæ interiori præparant intellectu possibili propriū
obiectum, ideo ex bona dispositione harum vi-
rium, ad quam cooperatur bona dispositio corpo-
ris, redditur homo habilis ad intelligendum: &
sic habitus intellectiuus secundario potest esse in
in istis viribus, principaliter autem est in intellectu
possibili.

ARTICVLVS II.

trum in voluntate sit aliquis habitus.

AD QVINTVM sic proceditur.
Vt q in voluntate non sit
aliquis habitus. Habitus. n. qui in
intellectu est, sunt species intelli-
gibiles, quibus intelligit actū: sed
voluntas nō operatur per aliquas
species. ergo voluntas non est sub-
iectum alicuius habitus.

¶ 2. Præt. In intellectu agente non
ponitur aliquis habitus, sicut in in-
tellectu possibili, quia est potentia
actiua: sed volūtas est maxime po-
tētia actiua, quia mouet oēs poten-
tias ad suos actus, vt supra dictū ē.
* ergo in ipsa nō est aliq habitus.

¶ 3. Præt. In potentiis naturalibus
nō est aliquis habitus. quia ex sua
natura sunt ad aliquid determina-
ta: sed voluntas ex sua natura ordi-
natur ad hoc, quod tendat in bo-
num ordinatum ratione. ergo in

voluntate non est aliquis habitus.
SED CONTRA est, quod iusti-
tia est habitus quidam, sed iusti-
tia est in voluntate: est. n. iustitia
habitus quidam, secundum quē
aliqui uolunt & operantur iusta,
ut dicitur in 5. * Eth. ergo uolun-
tas est subiectum alicuius habitus.
RESPON. Dicendum, q om-
nis potentia, quæ diuersimode
potest ordinari ad agendum, indi-
get habitu, quo bene disponatur
ad suum actum. uoluntas autem
cum sit potentia rationalis, diuersimode potest ad
agendum ordinari: & ideo oportet in voluntate ali-
quē habitū ponere, quo bñ disponatur ad suū actū.
Ex ipsa etiam rōne habitus apparet, q hēr quēdam
principalem ordinem ad uoluntatē, prout habitus
est, quo quis utitur cum uoluerit, ut sup. dictū est. *

AD PRIMVM ergo dicendum, quod sicut in in-
tellectu est aliqua species, quæ est similitudo obieci,
ita oportet in uoluntate, & in qualibet ui appetitiua
esse aliquid, quo inclinetur in suum obiectum, cū
nihil aliud sit actus appetitiuæ uirtutis, quam inclina-
tio quædam, ut supra dictum est. * Ad ea ergo ad q
sufficienter inclinatur per naturam ipsius potentie,
non indiget aliqua qualitate inclinante, sed quia ne-
cessarium est ad finem humanæ uitæ, quod uis appe-
titiua inclinetur ad aliquid determinatum, ad quod
non inclinatur ex natura potentie, quæ se habet ad
multa & diuersa, ideo necesse est, quod in uoluntate,
& in aliis uiribus appetitiuis, sint quædam qualitates
inclinantes, quæ dicuntur habitus.

AD SECVDVM Dicendum, quod intellectus a-
gens est agens tantū, & nullo modo patiens: sed uo-
luntas, & quælibet uis appetitiua est mouens & mo-
tum, ut dicitur in 3. de anima. * & iō non est similis
ratio de utroque, nam esse susceptiuum habitus cō-
uenit ei, quod est quodammodo in potentia.

AD TERTIVM Dicendum, quod uoluntas ex ip-
sa natura potentie inclinatur in bonum rationis: sed
quia hoc bonum multipliciter diuersificatur, neces-
sarium est ut ad aliquod determinatum bonum ra-
tionis uoluntas per aliquem habitum inclinetur ad
hoc, q sequatur promptior operatio.

ARTICVLVS VI.

trum in angelis sit aliquis habitus.

AD SEXTVM sic proceditur.
Videtur, q in angelis nō
sunt habitus. Dicit. n. Maxi-
mus commentator Dio. * in 7. c.
de cæl Hierarchia. Non conuenit
arbitrari uirtutes intellectuales, i.
spirituales, more accidentiū, quē-
admodum & in nobis sūt, in di-
uinis intellectib. s. angelis esse, ut
aliud in alio sit sicut in subiecto.
accidens. n. omne illinc repulsum
est, sed ois habitus est accidēs. ergo
in angelis non sunt habitus.

¶ 2. Præt. Sicut Dio. dicit 14. c. * d
cæl. Hierar. Sanctæ cælestium es-
sentialium dispositiones sup oia
alia Dei bonitatē participant, sed
semper qd ē per se, est prius & po-
tius eo qd est p aliud. ergo angelo

nauit litera dicens,
Ad hoc q sequatur
promptior operatio.
de necessitate autem
supernaturalium ha-
bituum inferius di-
cetur. Habes quoq;
hic expresse in re-
sponfione ad secun-
dum, q quilibet ap-
petitus est mouens
& motus in genere
causæ efficientis, vt
patet in litera.

C. 1. i prin-
to. 5.

q. 7c. ar. p.

q. 22. ar. 1. &
q. 6. ar. 4.

Te. 54. to. 2.

Super quæ quinqua-
gesima, articulum
sextum.

In ar. 6. eiusdem q.
scito primo quod
Auerrois in 12. Meta.
comment. 25. concor-
dat cum negantibus
habitus & quæcun-
que accidentia a sub-
stantiis separatis. &
apud ipsos nō icoue-
nit intelligentias cōte-
tas eē cognitione illa
inferiorum, saltem
quam secundum pro-
priam essentiam for-
tiantur. Diuus autem
Thomas ampliori co-
gnitione intelligen-
tias donauit in prima
parte, præter illam
per essentiam appo-
luit inditam per spe-
cies, quas hic ha-
bitus uocat. Sci-
to secundo, quod
sicut

Inf. q. 57. ar.
1. cor.
Inter prin.
& ac. com.

Inter prin.
& med.

In prædic.
qualia.
3. ext. 12. &
66. & 14. to.
mo. 3.

Tex. 1. 18. &
& 39. 16. 2.

Sup. q. 49.
ar. 4. Et 2.
12. ar. 1.
14. 2. Et 3. d.
13. q. 1. arti-
culo. 2. dicit.
1. ad 5. Et
1. cor. q. 20. ar.
1. cor. Et vir-
q. 1. ar. cor.

Q. 9. art. 1.